

Vzdouvající se úžina Dardanely, oblíbený poloostrov Gallipoli a nedaleké archeologické naleziště Trója – ráj milovníků historie

Trója a poloostrov Gallipoli

Úvod a mapa 180–181

Poloostrov Gallipoli 182–185

**Zážitek: Prohlídka lokalit a památníků
Gallipoli 183**

Trója, Çanakkale a Bozcaada 186–190

Zážitek: Objevujte ostrov Bozcaada 189

Zážitek: Ochutnejte víno na Bozcaadě 191

Hotely a restaurace 255–256

Zátoka Anzac, dnes klidná a tichá, byla dějištěm ohromného krveprolití během spojenecké invaze na Gallipoli v roce 1915

Trója a poloostrov Gallipoli

Podobně jako Bospor 200 km severovýchodně odtud, tvoří i průliv Dardanely (60 km) součást cesty mezi Černým a Středozemním mořem. Povrchový proud této vodní cesty teče jižním směrem, pod ním se však ukrývají spodní proudy tekoucí směrem opačným – jev, s nímž se musely potýkat armády blížící se na lodích ke starověké Tróji i na poloostrov Gallipoli ve 20. století.

Rovněž, podobně jako Bospor, tvoří průliv Dardanely strategické dělítko mezi Evropou a Asií a byl svědkem existence, a často i pokolení, několika říší.

Perský král Xerxes I. nechal přes kanál postavit pontonový most – ve starověku známý jako Hellespont – roku 482 př. n. l. na své cestě do boje s Řeky. Když jeho dílo zničila bouře, v šílenství nařídil, aby byly Dardanely za trest zbičovány. Xeroxovo tažení nicméně nebylo zcela bez úspěchu a jeho součástí bylo vítězství v bitvě u Thermopyl roku 480 př. n. l., navzdory dnes legendárnímu sebevražednému setrvávání tří set Sparťanů na místě. Avšak Dardanely byly v roce 334 př. n. l. opět svědkem obratu ve vládě nad regionem, když Alexandr Veliký přešel se svou armádou opačným směrem, aby dal zakusit Peršanům, zač je toho loket.

Přesuňme se až k první světové válce, kdy se anglicko-francouzská flotila pokusila prorazit Dardanelami, aby dosáhla Istanbulu. Plánem Spojenců v březnu 1915 bylo otevření nezamrzající zásobovací cesty do Ruska zpět a zasažení smrtelného úderu vrávoraající osmanské říši a její vyřazení z první světové války. Jenže tento útok se ukázal jako velká chyba: Námořní ústup byl brzy nato následován katastrofálním vyloděním na nedalekém poloostrově Gallipoli. Dnes, o sto let později, pokrývají idyllický poloostrov ovocné sady, lesy a pláže a po boji tu zůstává jen málo zjev, když pomineme spousty památníků padlým.

Jižně odtud se konal o tisíc let dříve jiný titánský souboj. Trójské války – zřejmě jediného konfliktu, který zahrnoval dřevěného

koně s třiceti vojáky ukrytými uvnitř – se účastnily historické postavy jako Odysseus, Agamemnon, Achilles a Helena. Trosky Tróje, vyhlášené roku 1998 součástí světového dědictví UNESCO, jsou ve skutečnosti troskami několika říší, které se po tři milénia obnovovaly, aby je zase znovu ničili požáry, zemětřesení a bitvy. Ironií dějin je, že kontroverzní německý objevitel z 19. století Heinrich Schliemann, který místo znovu objevil, tyto ruiny nakonec vlastně slepě vyloupil.

Kromě bitevních polí

A pro ty, které už přemíra historie unavila, je tu dokonalý lék v podobě Bozcaady. Ostrov

NENECHTE SI UJÍT:

Projížďka nebo procházka po pastýřských bitevních polích na poloostrově Gallipoli **182–184**

Srdcervoucí dopisy vojáků ve Válečném muzeu Karatepe **185**

Tři tisícovky let trosek v Tróji **186–187**

Procházky nebo usrkávání čaje na pobřežní promenádě Çanakkale **187–188**

Zapůjčení kola a projížďka po Bozcaadě, tureckém ostrově vína **189**

Ochutnání půl tuctu červených vín na Bozcaadě v jednom ze slavných ostrovních vinařství **191**

v teplém Egejském moři posetém sousedními řeckými ostrovy nabízí pláže, vinice, inovativní kuchyně a butikové ubytování; zkrátka všechno, co člověku pomůže zapomenout na meče, šípy, kanony a dělové čluny tisíciletých válečných konfliktů.

Jedním z mála pevninských osídlení v této části Turecka je živý přístav Çanakkale. Kromě

toho, že představuje dobrou základnu k prozkoumání těchto míst, má i svá vlastní lákadla, od středověkých hradů a válečných muzeí po obchody vystavující zdejší tradiční domácí keramiku. Jezdí odtud trajekty přes Dardanely z přístavu Ezine Yükyeri na poloostrov Gallipoli, Gökçeada a Bozcaada, zatímco časté dolmuše jezdí na jih do měst jako Trója, Assos a Alexandrie. Turistická kancelář v Çanakkale na hlavním náměstí nabízí mapky bitevních polí, letáky o historii Tróje, jízdní řády trajektů a mnoho dalšího. ■

Poloostrov Gallipoli

Poloostrov Gallipoli, vyčnívající 64 km do Egejského moře, je bukolickou oblastí. Divoké květiny tu každé jaro vítězí nad zimními mrazy, když se sady a rybářské vesničky začínou znovu probouzet k životu. V létě se turečtí turisté radují z často opuštěných pláží, které nakonec vystřídají podzimní odstíny lesních hřebců poloostrova. Smutnější stránku Gallipoli demonstruje zdejších 31 válečných hřbitovů.

Na poloostrově Gallipoli je roztroušena spousta válečných hřbitovů

Gallipoli

181 B4

Informace pro návštěvníky

Iskele Meydani 6,
Çanakkale

(0286) 217 11 87

Jméno Gallipoli znamená „krásné město“ – zvláštní ironie vzhledem k tomu, kolik smrti a bdy toto místo spatřilo. Před sto lety přišly na Gallipoli o život desítky tisíc vojáků ze všech koutů světa. Odkaz této bitvy, jedné z nejkravějších v celé první světové válce, udržuje dodnes soubor velice dojmavých památníků věnovaných hrdinům tohoto devítiměsíčního válečného tažení.

Bitevní pole

Sedmdesátitisícové Středomořské expediční vojsko, které se pokusilo zmocnit poloostrova Gallipoli, se skládalo z mnoha národností. Jeho součástí byly zejména britské, australské a novozélandské jednotky. Další kontingenty zahrnovaly irské, indické, gurkhské, senegalské a židovské pluky z Palestiny, podporované silnými francouzskými námořními i pěchotními jednotkami. Jejich

TIP ZNALCE:

Chcete-li pocítit ducha Gallipoli, přijedte sem 25. dubna, na ANZAC Day, kdy přijíždějí složit svou poklonu tisíce Novozélandanů a Australanů.

—TOM JACKSON,
příspěvatel National Geographic

nepřátelé, obránce, vedl německý velitel Otto Liman von Sanders, s tureckou divizí v čele s Mustafou Kemalem Atatürkem, který byl důvěrně seznámen s místní topografií již z dřívějšího balkánského tažení.

Po divizním útoku francouzského námořnictva na tureckou pevninu se mocné spojenecké

jednotky za rozbřesku dne 25. dubna 1915 vylodily na poloostrově. Útok se soustředil do dvou hlavních oblastí: mys Helles na jižním výběžku a zátoka Anzac a záliv Suvla asi o 30 km severněji na západním okraji Gallipoli.

Jenže plán tažení byl příliš zmatený. Neustálé špatné řízení ve spojení s údajným nedostatkem zájmu spojenec-kých důstojníků o své jednotky pravděpodobně zpečetily osud vylodění už na samém počátku. Panovalo rozšířené přesvědčení, že Turkové se tváří v tvář útoku rozprchnou. Jenže oni začali vzdorovat s nečekanou neústupností, zvláště pak prvosledové jednotky, ve kterých se vyznamenal již zmiňovaný Atatürk. Když propukla válka v zákopech, nehygienické podmínky a horko (a poté zase zima a sníh) si

ZÁŽITEK: Prohlídka lokalit a památníků Gallipoli

S pořádnými botami a mapou – pokud možno mapou Commonwealth War Graves Commission, kterou lze sehnat v turistické kanceláři v Çanakkale (viz str. 187) – si můžete mnoho gallipolských předních linií prohlédnout pěšky. Než vyrazíte z gallipolského přístavu Eceabat (*trajekty jezdí z Çanakkale každou hodinu od 7 do 12 hod., v létě každých 30 min., tel. 0286/814 10 33*), sežeňte si telefonní číslo na místní taxi pro případ, že by chození bylo příliš náročné. Potom nasedněte na *dolmuş* k Válečnému muzeu Karatepe (viz str. 185). Odtud vede silnice k plážím, kde se vylodili spojenci. Zátoka Anzac leží asi o 3 km dál podél břehu.

Ukazatele vás potom povedou od zátoky Anzac (viz str. 183–184) ke hřbitovům Shrapnel Valley a Shell Green

a do kopce k australskému památníku na Lone Pine. Pokračujte na sever kolem bývalých předních linií k dalším hřbitovům a novozélandskému válečnému památníku Chunuk Bair nebo jděte 4,5 km na jih zpět k Válečnému muzeu Karatepe.

Nechcete-li chodit pěšky, ale toužíte přitom vidět většinu památek – včetně muzea Karatepe, zátoky Anzac, mysu Helles a národních válečných památníků – budete potřebovat vlastní kola, nebo se přidejte k organizované prohlídce. V Istanbulu provozují tyto exkurze **Travel Planet** (tel. 0212/511 48 69, www.traveltoplanet.com) a **Trooper Tours** (tel. 0212/516 90 24, www.troopertours.com). V Çanakkale vyzkoušejte **Hassle Free Tours** (tel. 0286/213 59 69, www.nzachouse.com).

vyžádaly stejně obětí jako odstře-
lovači obránců.

V zátokách **Anzac Cove** a **Suvla Bay** byl příběh ještě tra-
gičtější. Kvůli pohyblivé bójí, která
měla armádu navést, se převážně
australské a novozélandské jed-
notky, označované jako sbory
ANZAC, vylodily nikoliv na dlouhé
písečné pláži Karatepe, jak bylo
v plánu, nýbrž o 2 km severněji
před blátivými útesy. Tato malá
zátoka, dnes oficiálně přejmeno-
vaná tureckou vládou na Anzac
Cove, se stala dějištěm strašli-
vých ztrát, když Spojenci bojovali
s obránci až do konečného kli-
dového stavu pouze kilometr do
vnitrozemí.

Válečné hřbitovy

Podél někdejší přední
linie Anzac leží dnes

21 hřbi-
tovů celkem asi
s 22 tisíci hrobů (deset dalších
je v jiných částech poloos-
trova). Většina z nich hledí
na moře a je osázená stromy
a květinami. Historické značky
podrobně líčí jednotlivé bitvy,
od hřbitovů **Shrapnel Valley**
a **Shell Green** po **The Nek** (kde
jsou pohřbeni vojáci slavného
útoky jízdních jednotek a pěchoty,
jejž popisuje film *Gallipoli* aus-
tralského režiséra Petera Weira),
Quinn's Post a **Johnston's Jolly**

Turecký památník na poloostrově
Gallipoli ukazuje vojáka turecké
pěchoty – „Mehmeta“ – postupují-
cího proti nepříteli, známému mezi
Turky jako „Johnny“

dál do vnitrozemí. Australský
válečný památník na **hřbitově**
Lone Pine – usazený na plo-
šině na vrcholku Victoria Gully –
a novozélandský památník na
hřbitově Chunuk Bair jsou oblí-
benými poutními místy cestova-
telů z těchto dvou zemí.

Většina britských a fran-
couzských hřbitovů leží poblíž
mysu Helles. Patří k nim **hřbí-
tov V-Beach**, umístěný na pláži
na místě vylodění mezi mysem
Helles a vesnicí Seddülbahir, kde
vyloďující se vojsko utrpělo 70%
ztráty na životech hned během
prvního dne konfliktu.

Památníky: Helles Memorial
umístěný až na špičce poloos-
trova Gallipoli je věnován 18 985
britským, 248 australským a 1 530
indickým vojákům, kteří padli
během tažení na Gallipoli a není
znám jejich hrob nebo zmizeli
v moři. Také obrovský **turecký**
válečný památník leží zde, na
jižním hrotu poloostrova na
mysu Helles; připomíná odha-
dem 66 tisíc tureckých vojáků,
kteří přišli o život při obraně
poloostrova Gallipoli – někteří
odhadují ztráty až na 80 tisíc.
Většina organizovaných výletů
nezahrnuje mys Helles. Můžete
si zaplatit vlastního průvodce,
aby vás sem dovedl, nebo vyra-
zit na vlastní pěst ve svém (nebo
půjčeném) vozidle. Z půjčoven
aut můžete zkusit **Gezgin Oto**
(*Kemalpaşa Mahallesi, Tekke Sokak*
2, Çanakkale, tel. 0286/212 83 92)
nebo **Rumeli Oto** (*tel.*
0286/213 29 42), obojí se sídlí
v Çanakkale.

Navzdory desítkám tisíc
tureckých životů ztracených na

Boje o Dardanely v první světové válce

Vedle námořního muzea v Çanakkale (viz str. 188–189) uvidíte repliku minonosky osmanského válečného námořnictva *Nusrat* (www.nusratmayingemisi.com). Plavidlo vám může připadat maličké, přitom se však nesmazatelně zapsalo do historie. Na pokyn Winstona Churchilla (tehdejší hlavy Admirality) z února 1915 byl zahájen námořní útok na Dardanely v naději na dobytí Istanbulu (hlavního města osmanské říše) – německého spojence. Nicméně když spojenecké minolovky vyčistily Dardanely od min přes den na počátku března 1915, odvážný *Nusrat* je v noci tajně umístil zpět, často v mlze, pod nepřátelskou palbou a bez radaru.

Nebylo proto divu, že 18. března, když spojenecké loďstvo sebezjistě vyrazilo na průliv s tím, že dobude Istanbul, se H. M. S. *Ocean*, H. M. S. *Irresistible* a francouzská bitevní loď *Bouvet* rychle ztratily, zatímco další část flotily byla vážně poškozena,

většinou minami, ale také kanonádou ze břehu. Tyto lodní ztráty považovalo anglo-francouzské nejvyšší velení za nepřijatelné, a tak byl nařízen ústup.

Následující rozhodnutí zmocnit se Dardanel prostřednictvím pozemní invaze by někdo mohl považovat za znak houževnatosti; méně shovívaví by je nazvali spíše bláznovstvím. Trvalo šest týdnů, než se shromáždily pěchotní jednotky, které zahrnovaly i nově vytvořené sbory ANZAC složené z australských a novozélandských oddílů. Tito dobrovolníci trénovali v Egyptě, než byli vysláni na západní frontu mezi Francií, Belgií a Německem. V době, kdy se vojáci 25. dubna 1915 vylodili na břeh, Turkové – společně se svými německými poradci – už měli poloostrov zabezpečený ostnatými dráty a kulometnými hnízdy usazenými na vyvýšených místech s výhledem na pláže a byli připraveni bojovat.

Gallipoli zdejší lidé hrdě vítají každého zahraničního návštěvníka, který sem přichází složit poklonu. Tento účastný přístup hezky shrnuje výrok Atatürka, někdejšího velitele na Gallipoli a později vůdce tureckého národa, z roku 1934. Jeho slova jsou vytesána do kamene blízko zátoky Anzac Cove:

„Hrdinové, kteří jste prolévali svou krev a přicházeli o život... Dnes spočíváte v půdě spřátelené země. Proto odpočívajte v pokoji. Dnes pro nás neexistuje rozdíl mezi Johnny a Mehmety, kteří tu leží bok po boku.

Vy, matky, které jste posílaly své syny ze vzdálených zemí... Utřete si slzy. Vaši synové teď leží v naší náručí a odpočívají v pokoji. Poté, co přišli o život v této zemi, se stali i našimi syny.“

Válečné muzeum Karatepe

Toto muzeum historie, které si nesmíte nechat ujít (Karatepe Müzesi, známé také jako Válečné muzeum Gallipoli), na území

Historického národního parku

Gallipoli, obsahuje stovky artefaktů z gallipolského konfliktu, od uniforem, zbraní a střílačů až po morbidnější předměty, jako je lebka tureckého vojáka s dírou od kulky. K nejdojímavějším exponátům patří výpovědi očitých svědků, dopisy posílané domů a portréty zubičích se vojáků z cesty na frontu. Schémata bojišť a pohledy na pláže Anzac a památník Lone Pine na kopci vám pomohou zorientovat se v uspořádání konfliktu. ■

Válečné muzeum Karatepe

✉ Historický národní park Gallipoli
☎ (0286) 814 12 97
🕒 Zavřeno: pondělí
📍 €

www.canakkale.gov.tr

Trója, Çanakkale a Bozcaada

Navštívíte-li starověké město Trója, budete potřebovat pořádnou dávku představivosti. Na rozdíl od římských trosk v západním Turecku s čnicími sloupy a amfiteátry s tisíci míst k sezení je Trója daleko starší a to, co z ní zbylo, poznamenaly požáry, zemětřesení i nelítostné boje. Nedaleko leží Çanakkale – domov hradů z 15. století, zajímavých muzeí a domácí keramiky – a pláže a vinice ostrova Bozcaada.

Dřevěný kůň v Tróji připomíná slavný příběh o trójské válce

Trója

Rozvaliny Tróje, roztroušené mezi stromy po rozlehlých pastvinách, jsou klíčem k porozumění celé starověké historii Západu a v neposlední řadě také katastrofální trójské válce.

Trója, neustále osídlená od doby asi 3000 let př. n. l. až do 4. století n. l., je ve skutečnosti devět měst navršených jedno nad druhým. Pozůstatky z každého období (označované Trója I až Trója IX) doplňují informační tabule rozmístěné na několika akrech země. Informace na nich srozumitelně

vysvětlují období a účel každého kamene, zdi nebo sloupu. Místo dále ožívuje archeologické informační centrum s živými rekonstrukcemi a podrobnými popisy města. Děti si zamilují maketu **trójského koně** v životní velikosti: nechte se vyfotit v jeho břiše.

Cesta ruinami po vlastní trase okolo kamenných bran, sloupů, amfiteátru a stromů je velmi zábavná. Nejpůsobivější troskou je zřejmě vytesávaný mramorový **Athénin chrám**, postavený na zbytcích několika jiných chrámů asi v 1. století n. l. Původní rozložení

TIP ZNALCE:

Starověká lokalita Trója leží nedaleko Çanakkale u vesnice jménem Tevfikiye. Dřevěný trójský kůň z filmu *Trója* z roku 2004 je vystavený v Çanakkale a stal se symbolem města.

—KEMAL NURYADIN,
zodpovědný redaktor, *National Geographic Turkey*

chrámu můžete vystopovat na zemi podle zbytků základů.

Většinu lokality obklopují zdi z období Tróje VII a díky nim je

snadné představit si Tróju jako opevněnou citadelu, protože nejvýznamnější osídlení tu bylo v těchto dobách zničených válkou. Zvláště zajímavé jsou zbytky **stavby Megaron** – kryté palácové síně z počátku doby bronzové (asi 3000 př. n. l.) – z červených cihel a přírodní pramen v klidné oblasti poseté lavičkami.

K archeologickému nalezišti se snadno dostanete minibusem z Çanakkale, města ležícího 32 km na sever od Tróje.

Çanakkale

Çanakkale nejen představuje skvělou základnu na půli cesty mezi Gallipoli a Trójou, ale je zajímavé pro cestovatele také samo o sobě díky své keramice. Pestrobarevnou

Trója

✉ Teşikiye Köyü
Truva, Çanakkale
☎ (0286) 283 05 36
€ € € € €

Çanakkale

📍 181 C4
Informace pro návštěvníky
✉ Iskele Meydani 67,
Çanakkale
☎ (0286) 217 11 87

Skutečný příběh Tróje

Může být zábavné dívat se na Brada Pitta v roli Achilla, jak maširuje kolem dokola v sukni, ale chcete-li skutečně porozumět Tróji, stejnojmenný film z roku 2004 zřejmě není tím nejlepším začátkem. Ve skutečnosti většina toho, co víme o tomto městě dnes – a zvláště o jeho desetiletém obléhání během trójské války – pochází z Homérovy epické básně *Ilias*. (Jeho další velké dílo, *Odyssea*, popisuje neklidnou cestu Odyssea, jednoho z řeckých vítězů u Tróje, domů).

Řečí historikové včetně velkého Herodota (asi 484 př. n. l.–425 př. n. l.) uvádějí, že homérské město existovalo ve 13. století př. n. l. Kolem roku 333 př. n. l. navštívil Tróju Alexandr Veliký, aby vzdal hold hrobce Achilla, jehož domýšlivě nazýval svým předkem. Příběh o Tróji oživil rovněž římský básník Vergilius v 1. století př. n. l. ve svém eposu *Aeneida*.

V současné době patří poklona britskému amatérskému archeologovi Franku Calvertovi (1828–1908), jenž zahájil vykopávky na pahorku Hisarlik (Trója), a potom také německému archeologovi Heinrichu Schliemannovi (viz rámeček na str. 188) za to, že v jeho práci pokračoval a místo znovu objevil. Nicméně byly to až vykopávky v letech 1932–1938, vedené profesorem Cincinnatské univerzity Carlem Blegenem (1887–1971), které doopravdy vrhly světlo na časovou posloupnost různých osídlení Tróje. V roce 1988 získal německý archeolog Manfred Korfmann (1942–2005) – opět s podporou Cincinnatské univerzity – licenci k provádění vykopávek na tomto místě. Jeho skvěle ilustrovaná kniha *Trója* je nejmodernější prací o ruinách, které jsou dnes dostupné. Jeho vášeň pro Tróju odměnilo Turecko v roce 2004 udělením čestného občanství.

Skutečný Heinrich Schliemann

Obchodník narozený v Německu Heinrich Schliemann (1822–1890) zasvětil svůj život objevu a odkrytí Tróje. Své dvě děti dokonce pojmenoval Andromaché a Agamemnon na počest postav z trójské války, zatímco jeho služebnictvo bylo pojmenováno podle postav z řecké mytologie.

Jeho reputaci však navždy poskvnila jeho obsedantní povaha kombinovaná s nedostatkem řádného archeologického výcviku. Schliemannovy vykopávky v Tróji byly chaotické a dělníci (až 150 zaměstnanců denně) očišťovali nálezy napříč různými dobovými vrstvami pozůstatků. Jeho jméno poznamenalo rovněž neomalené

kradení artefaktů. Po prvních vykopávkách skončil reliéf slunečního boha Apollona na Schliemannově zahradě i navzdory jeho slibu, že se o všechny nálezy podělí s osmanskou vládou. Jeho nejslavnější kořistí byl Priamův poklad: tisíce let staré zlaté nádoby, stříbrné vázy a nádherné šperky, které předvádí jeho mladá řecká manželka na slavné fotografii. Tyto poklady byly propašovány do Německa a později do berlínského Říšského muzea. Roku 1945 se pokladu zmocnila naopak Rudá armáda Sovětského svazu a dnes je uložen v Puškinově muzeu v Moskvě. Poklad by však měl být v blízké budoucnosti Německu vrácen.

Námořní muzeum

✉ Fevzipasa
Mahallesi,
Çimenlik Sokak
☎ (0286) 213 17 30
🕒 Zavřeno: pondělí,
čtvrtek (park otevřen denně)
📍 €

keramikou na prodej najdete po celém městě. Stojí za to vyhledat ulici **Fetvane Sokak** vzdálenou jeden blok od pobřeží – kdysi lemovanou impozantními budovami, dnes upravenou třídou poseitou kavárnami a knihkupectvími. Nejlepším místem k nákupu dárků je **Aynalı Bazaar**, kryté tržiště ležící o čtyři nebo pět bloků dál na jih.

Námořní muzeum (Deniz

Müzesi):

Hlavním lákadlem

Námořního muzea (Deniz Müzesi)

v Çanakkale je replika minonosky

Nusrat (viz rámeček na str. 185), jejíž

opětovné umístění bomb v prů-

livu Dardanelů způsobilo nepřá-

telům osudného dne v březnu

1915 tak obrovské ztráty. Nicméně

i park kolem muzejního kom-

plexu je krásným místem k pro-

cházení kolem břehů Dardanel.

Park, v němž se ukrývají spousty

min, torpéd a kanonů – takových,

jaké porazily britské, francouzské

a ANZAC jednotky v první světové

válce – je sám o sobě muzeem pod

širým nebem.

Rozhodně stojí za to zaplatit si vstupné do gallipolské galerie umístěné ve starém dřevěném sídle v parku, protože zdejší schémata, zbraně, vojenské uniformy a ukořistěné zásoby výmluvně vyprávějí příběh Gallipoli z turecké perspektivy. Tento úhel pohledu je významný, protože právě boje z roku 1915 vyvolaly vznik legendy o Atatürkovi, klíčovém veliteli osmanských sil, jenž roku 1923 vytvořil moderní turecký stát.

Tatáž vstupenka vás opravňuje ke vstupu do **hradu Çimenlik**, jenž stojí rovněž na pozemcích muzea a který propůjčil Çanakkale věžičky do jeho městského erbu. Mehmed Dobytel vybudoval tuto mamutí obrannou pevnost roku 1461 společně s hradem Kilitbahir na druhé straně průlivu, aby tak mohl kontrolovat přístup do Istanbulu od jihu. Sultán Sulejman Překrásný hrad ještě rozšířil. Pověšmňte si (kdysi vnitřních) ramp podél vnějších zdí, které umožňovaly v případě potřeby rychlé vysunutí

TIP ZNALCE:

Pokuste se na Bozcaadě zakoupit místní specialitu: rajčatovou marmeládu, kterou nenajdete nikde jinde v Turecku.

—SALLY MCFALL,
příspěvatelka *National Geographic*

arzenálu na hradby. Nejvýraznějším znakem nádvoří je mohutná opevněná hradní věž a padací most, který činil hrad takřka nedobytným. Interiér Çimenliku dnes zaujímá

Vojenské muzeum (Askeri Müzesi) Çanakkale, věnované turecké historii a gallipolskému válečnému tažení. Hned na začátku návštěvy vás uvítají díry v opevňovacích zdech, vzniklé během gallipolského boje, a výřátky z památníků na nedalekých bojištích.

Archeologie napříč stáletími: Archeologické muzeum (Arkeoloji Müzesi) v Çanakkale se rozprostírá v pěti síních. Mezi jinými exponáty obsahuje 1. síň starověkou keramiku a umístění starověkých osídlení v této oblasti na nástěnné tabuli; 2. síň se pyšní nejstaršími sbírkami Çanakkale, včetně trójských uměleckých děl, zbraní z doby kamenné, zkamenělin a prehistorických trosek; 3. síň nabízí helénistické umění včetně některých děl vykopaných na Bozcaadě; 4. síň vystavuje odhalené bronzové kusy, textilie, šperky a další předměty nalezené v mohyle Dardanus jižně od Çanakkale; a konečně 5. síň předvádí umění, mince

a skleněné předměty z měst Assos (Behramkale, 75 km jižně od Çanakkale) a Gölpinar (posvátná oblast Apollon Smintheion, 96 km jihozápadně od Çanakkale). Po muzejních zahradách jsou roztroušeny různé sarkofágy a velké sochy.

Bozcaada

Malý ostrov Bozcaada (známý také jako Tenedos) má rozlohu jen 39 km² a obývá ho 2 500 lidí. Podobně jako řecké ostrovy Lesbos a Limnos, které se třpytí ve vodě jen o několik kilometrů dál, se tento ostrov voní po bylinkách proslavil svými výbornými mořskými plody

Vojenské muzeum

✉ Çimenlik Sokak
☎ (0286) 213 17 30
🕒 Zavřeno: pondělí, čtvrtek
€ €

Archeologické muzeum

✉ Barbaros Mahallesi, 100 Yıl Caddesi
☎ (0286) 217 65 65
🕒 Zavřeno: pondělí
€ €

ZÁŽITEK: Objevujte ostrov Bozcaada

Jízdní kolo je nejlepší – a často jediný – způsob, jak se pohybovat po tomto malém ostrově. V přístavu zkuste **Tenedos Bikes** (tel. 0286/697 87 91, www.tenedosbisikletevi.com). Pláže obklopují celý ostrov, ale ty nejlépe chráněné a nejsnáze přístupné omezenou dopravní obsluhou *dolmuş* leží na jižním břehu, včetně Ayazma a Habbele.

Pod vlnami je voda křišťálově čistá:

Aganta (tel. 0536/772 60 72, www.aganta.net) nabízí potápěčské kurzy a vybavení a provozuje také výlety lodí kolem nejhezčích míst ostrova. Západní výběžek značí řada větrných turbin, které zajišťují víc než dost elektřiny pro potřeby Bozcaady. Kopcovitý střed je do značné míry neprobádaný. Trajekty odjíždějí z nevyhrazeného přístavu Geyikli Yükeri (tel. 0286/444 07 52, www.gestasdenizulasim.com.tr) jižně od Çanakkale, v zimě třikrát denně a v létě až osmkrát denně. Do tohoto přístavu dojíždějí pravidelně autobusy z Çanakkale. V létě jezdí na ostrov z Çanakkale také rychlá loď pouze pro osobní přepravu (*deniz otobüsü*).

Projížďka po krásném ostrovním městečku na Bozcaadě

Hrad Bozcaada

✉ Přístav Bozcaada

€ €

(důkaz naleznete při pohledu na vitrínu s jídelníčkem u kterékoliv ze zdejších restaurací). Od svých řeckých sousedů se však liší tím, že tu není žádné letiště, žádné davy a žádné placení eurem, což znamená, že ostrov je levným rájem obklopeným průzračnou vodou.

Dějiny tohoto pruhu Středozemního moře byly po dlouhou dobu velmi neklidné. A Bozcaada, umístěná strategicky na konci Dardanel, začala vonět růžemi (nebo spíše vínem) teprve v poslední době. Zdejší dědictvím tisíců let útoku od Římanů, Benátčanů, Janovanů a imperiálních Rusů je nádherný hrad

a žalostně nízká populace, dokonce i vzhledem k velikosti ostrova.

Nedávné tahanice mezi Řeckem a Tureckem způsobily nepřístupnost ostrova pro návštěvníky až do poloviny 90. let 20. století, kdy se diplomatické klima zchladilo, a poklidné pobřeží ostrova se díky tomu zachovalo pro nadcházející generace.

Hrad Bozcaada (€) přitahuje pohledy každého příchozího. Hrad větší, než by se dalo očekávat u tak malého města, je vlastně jedním z nejlépe zachovaných v celém Turecku. V noci bývá osvětlen a vytváří tak nádhernou kulisu pro večere pod širým nebem okolo přístavu. Majestátní opevnění je v dějinách Středomoří odkazem umístění ostrova v první linii, ačkoliv bylo mnohokrát zmodernizováno a rozšířeno; jeho dnešní podoba pochází z roku 1815. Uvnitř najdete náhrobky, sloupy, amfory a ohromující výhledy na moře.

Město Bozcaada je stále velmi „neodhalené“ a zahraniční návštěvníci jsou tu dosud nezvyklí. Několik svobodomyšlných obyvatel Istanbulu se s bary a butiky ošumělé elegance a zvláštním módním penzionem přidalo k řadě vynikajících restaurací s mořskými plody kolem hlavního náměstí. Dění na ostrově se soustředí kolem tohoto místa, plného kaváren, a několika dlážděných ulic, z nichž každá směřuje do postranních uliček malého městečka. Pestrobarevný **ranní trh** na náměstí překypuje čerstvými produkty, olivovým olejem, mořskými plody, květinami a vynikajícími zavařeninami včetně rajčatové marmelády – speciality dostupné pouze na tomto ostrově. Chcete-li ji najít, hledejte nápis „Salto“. ■

ZÁŽITEK: Ochutnejte víno na Bozcaadě

Existuje-li jediná věc, kterou milovníci sklenky *sarap* (vína) při návštěvě ostrova Bozcaada nesmí opominout, pak je to určité ochutnávka zdejších delikátních vín. Výroba vína je nedílnou součástí zdejšího života již po pět tisíciletí a vynikající ročníky Bozcaady jsou slavné po několik staletí. Díky čtyřem velkým výrobcům vína, kteří nabízejí ochutnávky vína a exkurze, a červnovému festivalu vinobraní mají návštěvníci bohatou možnost volby.

Jednou věcí, kterou měli všichni okupanti tohoto ostrova společnou, bylo hluboké uznání pro bozcaadské víno. Vinařství je tu již pět tisíciletou tradicí a dnes je ostrov pokrytý stovkami maličkých vinic. Bozcaada obstarává asi 10 % tureckého vína a spousty druhů v nabídce slibují opít i toho nejvášnivějšího milovníka vína, a to ještě dříve, než nějaké vypije! Nejlepší ze všeho je, že zdejší víno je jednak za rozumnou cenu a jednak absolutně vynikající.

Oblíbený výrobce – a jedna z největších vinic na ostrově, která sama produkuje 23 různých vín – je **Talay** (*Lale Sokak 5*, tel. 0286/697 80 80, www.talay.com.tr). Nabízí nádherný obchod a degustační salon ve vesnici, kde bývají rozloženy vzorky z šesti až osmi lahví spolu s místními sýry a ovocem. Podívejte se také po tradičních vínech **Yunatçılar Camlibag** (*Cumhuriyet Mahallesi, Emniyet Sokak 24*, tel. 0286/697 80 55) a novějšího, modernějšího výrobce jménem **Corvus** (*Tuzburnu Mevkii*, tel. 0286/697 58 80, www.corvus.com.tr) v restauracích po celém městě. Čtvrtým

velkým výrobcem na ostrově je **Gülerada** (*Tekirbahçe Mevkii*, tel. 0286/697 01 77, www.gulerada.com).

V období sklizně provozuje Talay „Degustační vinnou exkurzi“ a „Vinobraní“. Na těchto prohlídkách můžete pozorovat stadia, kterými musí vinné hrozny projít, než se stanou vínem, nebo dokonce pomáhat pracovníkům na vinicích.

K vínům, která byste ve vinicích Bozcaady měli vyhledat, patří bílá vína vyrobená z hroznů křupa-

vého Vasilaki a sladkého Çavus, a silná červená vína vyráběná z hroznů Karasakiz, Karalahna a Kuntra.

Pokuste se navštívit Bozcaadu během každoročního třídenního **festiválu vinobraní**, jenž se koná obvykle o posledním víkendu v červnu. Koncerty cirkánské hudby, tanec a klasická hudba se tu prolínají se spoustou ochutnávání vína a všeobecným veselím. Probíhá také soutěž o nejchutnější sladký bílý hrozen celého ostrova.

Místní děti hrdě předvádějí úrodu hroznů na vinici na Bozcaadě

